

Н. М. Поплавська,

д-р філол. наук

УДК 070: 808.5: 82-92=161.2 «16/17»

Риторика аргументації публіцистичного тексту (на матеріалі української публіцистики кінця XVI – початку XVII ст.)

На прикладі української публіцистики кінця XVI – початку XVII ст. у статті розглянуто специфіку аргументації публіцистичного тексту, визначено її роль у переконуванні реципієнтів, звернено увагу на джерельну базу, з якої запозичувалися аргументи полемістами. Виокремлено та проаналізовано найпоказовіші у цьому контексті твори, вказано на їх риторичні домінанти.

Ключові слова: аргумент, аргументація, полеміка, переконування, топіка, риторика, реципієнт, публіцистичний текст, опонент.

Публіцистичний текст, як правило, – це судження, що підтверджують, розвивають чи підводять до головної думки автора, а також спрямовані як засіб переконування на суттєву зміну свідомості та дій реципієнта. Неабияку роль у цьому відіграє аргументація, яка, за визначенням логіків Амстердамської школи, є видом словесної і соціальної діяльності, завдання якої полягає у звеличенні чи «розхитуванні» позиції опонентів, переконуванні слухачів чи читачів через наведення системи доказів [1, с. 5]. Іншими словами, аргументація – це така система доказів, що використовується з метою зміни позиції чи переконування адресата.

Показовою у цьому контексті є українська публіцистика кінця XVI – початку XVII ст., що жила реаліями тодішнього життя, яке в ту епоху сигніфікувалося релігійним, духовним пошуком, активізацією міжконфесійних змагань між православною та католицькими спільнотами, кожна з яких ставала в опозицію до іншої та водночас дбала про духовний добробут своїх вірян. Її розвиток супроводжувався поглибленою рефлексією щодо обґрунтування власної релігійної ідентичності. Однак у ній піднімалися найбільш актуальні тогочасні проблеми. Вона презентується творами, основна функція яких полягала, безперечно, у формуванні громадської думки щодо суспільно-релігійних проблем, а також безпосередньому впливі на реципієнтів, їх переконуванні, яке вбачалося тодішніми публіцистами найефективнішою зброєю у словесній боротьбі з опонентами. Ще в античному світі оратори-практики дотримувалися відповідних риторичних приписів. Вони були переконані, що доступність, переконливість і впливовість слів залежить від майстерності промовця, його вміння дошукатися прийнятливих форм викладення промови, наві-

ювати почуття, збуджувати увагу та увагу. У тодішніх риторичних працях регламентувалися такі «акти творіння», як аргументація, розміщення матеріалу, засоби емоційного впливу.

Відомо, що кожна культурна епоха зумовлювала свою точку зору на риторичну спадщину і висувала своє розуміння і трактування її. Вже у Середньовіччі риторика ототожнювалася певною мірою і з літературною творчістю. Риторичні принципи композиції та спілкування ставали обов'язковими у різних тогочасних жанрах: історіографії, філософській, агіографічній, ораторській та публіцистичній прозі. В епоху Відродження, коли вирувало нове політично-релігійне життя, стала очевидною потреба в новому красномовстві, що було пов'язане з виникненням інакодомства (Реформація) та боротьби з ним (Контрреформація). Тому використання риторичної теорії у полемічній публіцистиці було типовим для XVI ст. У тогочасних теоретичних трактатах, які поширювалися у Речі Посполитій, відчутна орієнтація на ранньогуманістичні тенденції повернення активності людському мовленню, що виросла на основі концепції Цицерона про мистецтво переконування як важливого засобу формування ідеального взірця суспільного співіснування. Це знайшло відлуння у Квінтіліана, який наголошував на моральній порядності полеміста-ритора. Цицеронівсько-квінтіліанська традиція продовжилася в августинівській версії ведення полеміки, які схвалювали у XVI ст. як протестанти, так і католики.

Панівним у теоретичних працях ставав принцип симбіозу філософії й риторики, тобто виділення діалектичного напрямку риторики, що розвинувся в трактатах Меланхтона, які поряд із трактатом «De universa ratione elocu-

tions rhetoricae libri III» (1575) Яна Штурма були основою риторичної педагогіки в протестантських школах. Переоцінюючи роль діалектики, великий реформатор наголошував, що в письменницькій практиці вона організовує інтелектуальне наповнення, а риторика все це оздоблює мовними формами: якщо діалектика подає річ «голою», то риторика надає предметам стилю.

Домінуючим принципом у риторичних теоріях XVI ст. була позиція Полізіана, який у трактаті «Dialektica» (1553) титульний термін, за Цицероном, зводив до мистецтва дискусії та аргументації, до чітких граматичних конструкцій у мові. Прихильниками поєднання діалектики з риторикою були польські мислителі Якуб Горський та Адам Бурський. Трактат Якуба Горського «Commentariorum artis dialacticae libri decem» (1563) був основою тогочасної риторичної та полемічної освіти. Автор вважав, що на діалектиці повинна базуватися система мовлення й вона повинна бути фундаментом, виконуючи провідну роль у способах мовлення. Його послідовник Адам Бурський, котрий так само покликався на трактування стоїків щодо риторики та діалектики як частини логіки, стверджував, що мистецтво дискусії пропонує аргументи та аргументацію, без яких промовець, ритор не зможе використовувати силогізми, вдало розпізнавати думки опонентів, відрізнати правду від неправди. Тому для них (Якуба Горського та Адама Бурського) діалектика була в риторичній джерелом ідей та підказувала ораторам правила добору й використання аргументів. Їх опонент гданський вчений, що був прихильником протестантизму, Варфоломій Кекерман обстоював єдність принципів мовлення з принципами дискусії на основі аристотелівської загальної логіки, яку модернізував Меланхтон. Він робив наголос на виокремленні теми та на логіці аргументації. А найважливішим для ратора, на його думку, було вміння оздоблювати й приховувати від читачів запозичені з логіки (діалектики) аргументи. Такі погляди на функцію риторики були надзвичайно популярними, про що свідчить те, що вони стали основою усіх тодішніх посібників із риторики. У протестантській педагогіці вирішальну роль відіграла саме концепція Меланхтона, що полягала в узгодженні гуманістичної освіти з принципами зреформованої релігії. Поєднання теології з риторикою мало продовження і в єзуїтській педагогіці у творі Ципріана Соареза «De arte Rhetorica» (1560), який вважав риторичну першим кроком до навчання контрверсійної теології. Акцентуючи не стільки на слухності доказів, скільки на успішній реалізації переконування і завоювання у такий спосіб слухачів, єзуїтський

теоретик особливо виділяв емоційну аргументацію, що впливає на почуття та волю слухачів.

Знаменною прикметою майже всіх тогочасних риторичних трактатів було опанування та культивування найдосконаліших форм риторичного мистецтва, вироблення принципів полемізування, що супроводжувалося помітним як в католицькій (єзуїтська), так і протестантській теології. Надаючи риторичній достойнств «чуттєвого» мистецтва і тим самим відокремлюючи її від софістичної та схоластичної традиції, автори творили помітне явище. Єзуїтська спільнота, наприклад, обмежилася тільки прийняттям разом з понятійним інвентарем пристосованої до полемічної орієнтації ордену цицеронівсько-квінтіліанівської теорії, яку пізніше було вдосконалено в єзуїтській педагогіці. За «Ratio studiarum» (1599) було усунено Квінтіліана зі списку обов'язкових для читання книг під час навчання риторичної, що значною мірою спричиняло послаблення впливу римського теоретика в єзуїтській практиці полемізування. Протестантська теологія обрала, посилячись частково на Цицерона, частково на Квінтіліана, власний напрям, що протиставлявся єзуїтському. Протестанти трактували риторичну як засіб для перемоги опонента за допомогою усіх можливих аргументів і прийомів.

Тому особливу цінність у полемічній публіцистиці XVI–початку XVII ст. мала аргументаційна модель риторичної, що виводилася з аристотелівської концепції риторичного переконування. Цим вона продовжувала тяглість зв'язків з діалектикою і софістикою, бо так само пропагувала, на відміну від Платонової об'єктивної правди, переконування у правді, вміння віднаходити найефектніші мовні форми переконування та становила істотний елемент літературного процесу наприкінці XVI ст. й полягала в посиленні мистецтва переконування, що було основою і водночас найдієвішою зброєю у публіцистичних протистояннях протестантів, католиків, православних з їх безпосереднім апелюванням до конкретного адресата, опонента, їхніх творів.

Рефутаційний (відкидання закидів) характер тогочасної публіцистики узаконив постійне звертання до таких засобів переконування, які впливали, найперше, на волю і почуття реципієнтів. Тому майже кожен текст позиціонувався на діалог із попереднім текстом, вступав у полеміку з уявною частиною адресатів, погляди яких були імпліцитно сформульовані в тексті опонента. Таким чином посилювалася пропагандистська роль творів, у яких все частіше відчувається індивідуальна авторська манера, змога вправно маніпулювати догматич-

ним матеріалом, цитатою, уявлювався аналітичний підхід до документального матеріалу. Усі художні засоби спрямовувалися на підсилення «ідеологічної» функції, аргументаційної топіки. Реалізація таких намірів, зазвичай, передбачала активне використання ампліфікаційних технік, що зводилися переважно до пробудження в адресатів відповідних почуттів (зворушення, милосердя, обурення). У текстах уповні відчувалася творча суб'єктивність автора, який, вправно оперуючи догматичним і життєвим матеріалами, цитатою і власним словом, прагнув не стільки констатувати істину, скільки її обґрунтувати. Такі спроби знаходимо в «Апокрисисі» Христофора Філалета. Він написаний у відповідь на текст Петра Скарги «Synod Břeski». Опублікований наприкінці 1597 р. у м. Вільно польською мовою, трохи пізніше в перекладі тодішньою українською мовою він з'явився в Острозі. Повторення, перерахування, градація аргументів та інші ампліфікаційні засоби склали, наприклад, основний арсенал уже назв розділів твору «Передмова на вторую часть отповеди. 1. Если то правда, што и ходовой деепись твердить, ижъ синодъ есть самыхъ бискуповъ трибуналь, и никто тамъ голосу не маеть, одно они? 2. Если то правда, што синодовый деепись твердить, ижъ светскіе люди до розсудку науку о вере права жадного не мают але духовныхъ преложеньхъ, яко тыхъ, которые блудити не могутъ, веры наследовати, онымъ послушнымъ бытии подлегати, за ними, яко овцы за пастырми, ити повинни?..». Посиленню емоційного сприйняття служать у назвах підрозділів наявні іронічні звинувачення: «3. Если жъ то правда, што синодовый деепись твердить, ижъ власть и прележенство одного пастыра съ Петромъ святымъ не умерло, але на Римскихъ епископахъ и папезахъ стало?». Така позиція автора моделює і своєрідну структуру відповіді Скарзі, що передбачає ланцюгову схему: теза – антитеза. Осуду по чергово піддається кожна з тез опонента. Розповідь ведеться від першої особи множини, що отожднює автора з православно-дисидентським табором.

Як і кожен полеміст, Христофор Філалет чи не найбільше дбав про порозуміння з реципієнтом, до якого апелював у «Передмові до читальника». Автор ділився з «читателем» планом своєї праці, обіцяв бути відвертим, пояснював, чому «на штыри части тот ответъ разделить намъ ся здало». Автор немовби розмовляв з уявним читачем, але словесну партію вів сам. «Только ты о то, ласкавый чительнику, пилене прошу: хочеш ли тыхъ споровъ нашихъ добрымъ судією быти, нехай жи не будетъ тяжко тую отповедь нашу, не такъ злоблючи зде, а онде

углядаючи, але от початку до конца (бо тут одни речи з другими, весполъ объясняючи и утверждаючи, на кшталт огнив ланцуховыхъ, споены суть) с полностью, статеиче и з уваженьемъ прочитати» [2, с. 292]. У цій розмові поєднано твердження і заперечення, аргументи й контраргументи, чим автор і домагається цілісності сприйняття тексту, а також сміливо стає у словесний поєдинок із «синовим деєписцем», іменуючи так П. Скаргу. Наступними складовими тексту «Апокрисиса» є чотири апологетичні блоки, кожен з яких має свою, чітко означену проблему. В першому розділі автор виносить на суд читача, залучаючи велику кількість «книг трибунальських» та численні листи. Він стурбований і тим, що прийняття нового календаря не принесе православним благо, як обіцяв Петро Скарга. Другий розділ уповні – апологія православного собору у Бресті, якого не визнав й осудив опонент. Філалет заперечував Скарзі, засипаючи його судження прикладами з історії церкви. Далі полеміст неодноразово переконував читачів, що православний собор був авторитетніший і законніший, ніж уніатський. Особливо гостро сперечався Христофор Філалет із Скаргою у третьому розділі про єдиновладдя Папи Римського в християнській церкві. Будь-який аргумент «дієписа» в тому розділі полеміст заперечував. У четвертому розділі виступав у ролі оборонця візантійського патріархату, яка була розіграна бездоганно. Активно розгорнув антитезу проти Петра Скарги, протиставляючи патріархів папському абсолютизму. Він обурювався, що його опонент помічає порошок в оці грецьких патріархів, а «бревна» в оці римських пап не підмітив. Після цього полеміст активно наступає на Скаргу не голослівно, а переконливими доказами, ілюструючи їх історичними фактами, які брав з книг «писаров римських» та документальних джерел.

Основним із засобів структурування тодішніх публіцистичних текстів був принцип протиставлення, який утвердився у міжконфесійних протистояннях ще з часів Київської Русі та увиразнився у поляризації релігійної догматики католиків, протестантів та православних. Принцип контрасту був пріоритетним чинником у співвідношенні тексту-закиду та тексту-відповіді. Засади протиставності зумовлювали підбір аргументаційної топіки та становили стильову домінанту всіх полемічно-публіцистичних текстів кінця XVI – початку XVII ст., забезпечували творам художній ефект протиставного діалогу, який органічно сприймався реципієнтами. Їх реалізація простежується у публіцистиці Іпатія Потія, одного із провідних діячів Берестейської церковної унії. Він вступив у полеміку із право-

славними своїми творами «Унія» (1595), «Антиризис» (1597), «Герезія» і «Гармонія» (1608), якими зробив вагомий внесок у розвиток української публіцистики.

У п'яти частинах (актикулах) «Унії» автор намагався аргументувати власне розуміння п'яти найголовніших актикулів, які, на думку полеміста, завадили згоді між католиками і православними: йшлося про походження Святого Духа, про чистилище, про первенство Папи Римського, про новий григоріанський календар, про антихриста. Не менш важливим у «Передмові» є звернення до читачів, яке традиційно мало «двоголосу» форму, зумовлену комунікативною позицією автора, який дбав про свого реципієнта. Полеміст, немовби розмовляючи з уявним співрозмовником, намагався переконливо вести свою партію, в якій поєднуються прямі запитання і відповіді, аргументи і контраргументи. Така авторська позиція вирізняла твір серед інших зразків полемічної прози. Потім звертався до конкретного православного читача у формі другої особи однини з метою переконати його щодо слушності свого бажання: «Але щоб ти не говорив, що йду за Римською Церквою, доводжу римськими докторами, мало не весь твір доводжу грецькими отцями; щоб ти, православний руський народе, віру не нам, а своїм учителям святої Східної Церкви, дав. Щоб, прочитавши, ти не сказав, що (не знаєш) скільки тих артикулів, щодо яких з римлянами не погоджуємося!» [3, с. 104–105]. У першому артикулі полеміст за посередництвом свідчень п'ятнадцяти отців східної церкви, що їх називає поіменно (Григорій Чудотворець, Афанасій Олександрійський, Василій Великий, Григорій Нисський, Григорій Назіанський, Іоанн Златоуст та ін.), обґрунтував позицію католиків щодо походження Духа Святого. Таку структуру має і наступний артикул «Про чистилище, про яке також наші сперечаються». На доказ, що й грецькі отці вірили у чистилище, Потій наводив думку Іоанна Великого, Григорія Двоєслова. А в кінці артикула зазначає, що міг би так само навести слова католицьких отців, але не робить цього, «щоб не сказали, що доводжу латинськими докторами». Після цього іронічно додає: «Бо досить і тих, котрих тут згадав. Хіба б хто був сліпий і без розуму, хто б цього не бачив!» [3, с. 112]. Третій артикул «Про зверхність єпископа римського...» Потім обґрунтував фактом про те, що на перших семи загальних синодах перше місце посідали римські єпископи або їх делегати, що засвідчують у своїх працях грецькі отці Ігнатій Блаженний, Іриней, Єпіфаній, Василь Великий, Іоанн Златоуст та ін.

А у «Листі до князя Костянтина Острозького» публіцист широко та численними прикладами з тогочасного життя доводить, що «Грекове з Рымляны» спільно чинять службу Божу і в «Крете», і в «Цесалонії» (Криті та Фессалонії). Він подає, скажімо, розгорнуту оповідь про те, що «в день святого Арьсенія, єпископа Греческого града Корцыры, которого тело лежит в костеле Латиньскомъ катедральномъ аръдыбискупства Корцырського, там заводы на празникъ его вси священницы Греческие и людъ посполитый сходиться звыкли, и в томъ же костеле литургию светую по Греческую на престоле Латиньскомъ отправуютъ» [4, с. 135]. Поряд з іншими прикладами згадується й рішення Флорентійського собору про приєднання візантійської церкви до Риму як поновлення «єдності» минулих століть. Як справжній майстер гомілетики, Потій використав факти тогочасного життя лише як підготовчу ілюстрацію до теологічної моделі. Тому інформативна тональність раптом змінювалася на натхненно-екстатичну. Автор, виключаючи принагідно й реєстр поетичного слова, перейшов до цитат зі Старого та Нового Завітів і до св. Передання, використовуючи ауру імені Володимира Хрестителя, аби докорити князеві Костянтину за підтримку «сцьзмы»: «О презацное княжа! лоторосли благочестивая великого Володимира, крестившего Рускую землю! Изали того жалуешь, же ся хитрости диявольские открыли, и дела его проклятое сцьзмы разорили и в ни во што се обернули?! (Иосей, 1). Того ли жалуешь, ижъ, по пророку Иосиеви, «собралися сынове Июдины и сынове Израилевы вокупе и поставили себе власть едину», а по божественному Иоану, «сталася едина овчарня и единъ пастыръ»?! Того ли ваша княжатская милость жалуешь, (Псал. 1) ижъ древа одного краснаго, насажденънаго надъ водами текущими, ветвие некогда отсеченное, теперъ знову вщепени будучи, листовие зеленое и овоц солодкий будетъ родити?!» [4, с. 135].

Далі система доказів Потія вже послідовно розгортається в річищі прикладів з Писання. Жива поетична образність («листви зеленое и овоц солодкий») поволі поступається церковнослов'янській стилістиці, яка мусить додатково вплинути на православного адресата: «яко въ единомъ прекрасномъ теле красные уды сложены, мощные и живые будучи, сполне себе помагали, подъ единою головою Хрыстомъ Господемъ, найвышымъ архиереем и правдивымъ. Аарномъ, от Него же всякая сила и роса благословенная на насъ истекаетъ, живучи воинствовали и благоухания обильного Сионъ гору светую, то есть домъ Божий, церковь католическую, наполнили и развеселили; абы на насъ

слова Павла светого слущке стегалися, (2 Кор., 2) «яко Христу благоухание семы Богови», и такъ по томъ, росю небесное благодати покроплени, вечного живота щасливе доступили, (Псал. 132) «яко ту заповеда Господь», то естъ в въ церкви (Своій) правдивой (и единой), а не во многих (о которой единой Саломонъ в Песнях именем Христовимъ мовить: «едина естъ голубица моя», которую преобразоваль единъ ковчегъ Ноевъ, и едина сень свидетельства, которую сооружиль былъ Моисей...» [4, с. 136].

При розгляді проблеми інтерпретації християнізації Русі в тогочасній полемічній публіцистиці виокремлюється і питання використання полемістами теологічних джерел, що чітко проглядається у Лева Креси та Захарія Копистенського. Щодо богословських і патристичних цитат у їхніх творах, то неможливо не помітити, що полемісти самі наголошували на автентичності та достовірності їх джерел. Лев Крєвза, наприклад, у зверненні «Къ читателю» зазначає, що уніати «доброжелательно слушали и разсматривали славянские книги, частью рукописныя, частью печатныя; изъ этихъ-то книгъ мы [уніаты] почерпали доводы, оставя на это время въ стороне книги Латинскія и Греческія» [5, с. 160]. Захарій Копистенський у кінці передмови до «Палінодії» подає список отців церкви, твори яких він використав («Каталог книгъ учителей которыхъ ся до тоей книги уживало»). Крєвза покликається у другій главі «Оборони» на деякі видання Острозької друкарні, зокрема «Постническіе словеса» Василя Кєсарійського (1594).

Безсумнівно, що неабияке значення для полемістів мали свідчення, запозичені з історіографічних, агіографічних творів, написаних у період Київської Русі. Це були, як правило, рукописні джерела, що найчастіше зберігалися в монастирях. На кінець XVI і першу половину XVII ст. припадає зростання кількості копій окремих творів, які виготовлялися на замовлення монастирів, церковних братств. Часто у полемічних творах можна зустріти звороти: «як кажуть старі руські літописи», «як свідчить літописець Нестор» та ін. Авторитет цих джерел визнавали і православні, й уніати. Наприклад, останні часто демонстративно наголошували, що свої висновки базують на літописах. Великий вплив на формування історіософських концепцій полемістів справляли також польські джерела: хроніки Яна Длугоша, Мацея Мєховіта, Марціна Крємера, обох Бельських, Мацея Стрийковського, а також західноєвропейські хроніки. Це уможливлювало актуалізацію піднятих полемістами проблем, їх текстологічну аргументацію, а також нові методики їх інтерпретації.

Ще одним важливим джерелом аргументації тодішнім публіцистам була їх чудова обізнаність з історією Церкви, що при з'ясуванні проблеми вищості віри давала змогу аргументувати полеміку розповідями про запровадження християнства. Після Берестейської унії спостерігається послаблення зв'язків полемічної публіцистики із релігійною проблематикою, тому й аргументація змінила акценти. В основу більше бралася історична, політична й суспільно-економічна мотивація, що спонукала читачів до роздумів про істинне буття. Тексти ставали зрозумілішими не лише для вузької еліти, а й для простолюдина. Полемічна стратегія частіше зв'язалася з гуманістичними принципами. Полемістів не задовольняло лише утвердження істини, все активніше усвідомлювалася вага слова, намагання гуманізувати реальність. Автор «Перестороги», наприклад, дуже щиро вболіває за справи цілком життєвські, достеменні, а не тільки сакральні, церковні. Екскурси в минуле так само здійснювалися ним, аби активізувати громадськість для розвитку шкільництва, зокрема письменник звинувачує староруських князів, що вони начебто не дбали про «посполиті» школи. Таким чином полемісти прагнули впливати не лише на розум, а й на почуття читачів, урізноманітнюючи репертуар аргументації та ампліфікації авторських роздумів і коментарів.

Отже, завдання української публіцистики полягало у прагненні знайти прорахунки у опонента, що часто поєднувалося з його приниженням та «приголомшенням» логічними доводами. Будучи освіченими людьми, публіцисти активно мобілізували систему логічно-інтелектуальних та історіографічних доказів. Опираючись також на схоластичну вченість, яка доводилася до реципієнта як через систему власних доказів, так і через висміювання необізнаності опонента, вони намагалися бути переконливими у поясненні, з одного боку, істин християнства, а з іншого – спонукали адресатів до роздумів про істинність буття, впливали не лише на роздум, а й на їхні почуття, шукали відповіді на найбільш актуальні проблеми тогочасся.

1. *Eemeren F. Grootendorst R., Henkemans F. Fundamentals of Argumentation Theory.* – New Jersey, 1996.

2. *Філалет Х.* Апокрисис / Христофор Філалет // Українська література XIV–XVI ст. – К.: Наук. думка, 1988. – С. 289–306.

3. *Потій І.* Унія греков з костьолом римським 1598 року / Іпатій Потій // Українські гуманісти епохи Відродження. Антологія: у 2-х ч. – К.: Наук. думка; Основи, 1995. – Ч. 2. – С. 101–130.

4. *Потий И.* Лист к князю Константину Константиновичу Острожскому 3 июня 1598 г. // Памятники полемической литературы. – С.Пб., 1903. – Кн. III. – Ствп. 893–1040.

5. *Кревза Л.* Оборона унії / Лев Кревза // Русская историческая библиотека, издан. Археографической комиссией. – Т. IV : Пам'ятники полемической литературы в Западной Руси. – Петербург, 1878. – Кн. 1. – С. 158–308.

Подано до редакції 06. 12. 2013 р.

Poplavska N. M. Argumentation Retic of Journalistic Text (based on Ukrainian journalism end. XVI – early. XVII c.).

This article deals with the argumentative specificity of journalistic text by example of Ukrainian political journalism of the end of the 16th – the beginning of the 17th centuries, defines its significance in persuading recipients. Much attention is paid to the sources the polemicists used. The most notable in this context works have been allocated and analyzed, their rhetorical dominants have been pointed to.

Keywords: argument, argumentation, polemics, persuasion, topic, rhetoric, recipient, journalistic text, opponent.

Поплавская Н. Н. Риторика аргументации публицистического текста (на материале украинской публицистики конца XVI – начала XVII в.).

На примере украинской публицистики конца XVI – начала XVII в. в статье рассмотрена специфика аргументации публицистического текста, определена ее роль в убеждении реципиентов, обращено внимание на источники, с которых заимствовались аргументы полемистами. Выделены и проанализированы показательные в этом контексте произведения, указано на их риторические доминанты.

Ключевые слова: аргумент, аргументация, полемика, убеждения, топика, риторика, реципиент, публицистический текст, оппонент.